

Immers de P. v. d. A. stelt zich geheel achter de pacificatie op schoolgebied. Dat zijn bekende klanken! Het waren de woordvoerders van de N. S. B., die voor '40 hetzelfde beweerden. Is Van Andel dat vergeten? Begrijpt hij niet, dat de P. v. d. A. op den duur nooit vrede kan hebben met een Bijz. school? Deze Partij streeft naar eenheid van het volk en voor die eenheid is de Bijz. school een sta-in-den-weg, die moet worden opgeruimd.

Is men dan helemaal blind? Als de Vereeniging van Chr. Onderwijzers zulke voormannen heeft, is het zonder meer duidelijk, dat de Chr. school in doodlijk gevaar is. En dat gevaar komt van binnen uit. Het feit, dat leden van de P. v. d. A. in onze scholen zijn doorgedrongen is nog niet eens het ergste. Het feit, dat men er over moet delibereren of deze menschen daar hooren, ja, dat zulks verdedigd wordt door de prominente figuren in het corps van Chr. onderwijzers, dat is het allerergste. K. v. H.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Laatste Bericht omtrent het congres van gereformeerden in Amersfoort.

Hier volgen enkele mededeelingen:

- 1e. Het congres wordt gehouden in het kerkgebouw aan den Zuidsingel.
- 2e. Begonnen wordt DINSDAGMIDDAG precies om één uur.
- 3e. Men rekene er op, dat zonder toegangskaart niemand wordt toegelaten. De deelname is zoo groot — 1250 personen gaven zich reeds op — dat met de ruimte in het kerkgebouw zeer moet worden gewoerd.
- 4e. Het ligt in de bedoeling de bespreking op de referaten, met het stenografisch verslag van de rede van Prof. Schilder, aan allen die zich lieten inschrijven toe te zenden. Daartoe is noodig, dat de discussie nauwkeurig wordt verslagen. De congresleiding zoekt daarom hun, die aan de bespreking deelnemen, hun vragen, opmerkingen enz. zelf zorgvuldig schriftelijk te formuleeren en ze, voorzien van hun juiste naam, bij de bespreking aan den secretaris ter hand te stellen.
- 5e. Als dit nummer van „De Reformatie” verschijnt zijn de toegangskaarten verzonden. Men bedenke, dat ook deze alleen zijn toegezonden aan hen, die een bedrag van minstens f 2.— hebben gegireerd. Wie wel betaalde, maar geen kaart ontving, melde dit direct aan Kampen.
- 6e. Een onjuiste adresseering is deze: E. Bosma, Zuiderweg 2, Kampen. De referatenbundel voor J. J. van Andel, Spechtstraat 9a, Rotterdam-Charlois kwam als onbestelbaar terug.

Amice frater.

Eerst als de mensch, zegt Martin Buber, volkomen eenzaam is geworden, dringt de bange vraag zich aan hem op: wat is de mensch? Wat kan hij weten, doen, hopen? Heidegger meent, dat Kant met deze vragen bedoelde: wat kan ik weten, hopen. Dus meende, dat aan beide grenzen waren gesteld, waarover hij nimmer heen komt. Maar deze wijze was daarmede niet tevreden, aangezien hij het raadsel van den mensch zou verklaren. Het antwoord was: het leven is een gestadige dood, zooals ook het gebed voor den doop het zegt, maar dat zegt ook door Wien en hoe die dood werd verslonden tot overwinning. I Kor. 15: 44.

Buber wil de vragen verdeelen. Op de eerste vraag zou de wijsbegeerte het antwoord geven. Op die andere: wat kan ik hopen, de religie.

Maar hij zelf geeft het bewijs, dat de wijsgeer ten allen tijde wel degelijk den mensch rust heeft willen bieden, overwinning van de vreeze des doods, een vast fundament, dat de stormen van het leven zou kunnen doen doorstaan.

Altijd rijst weer de vraag: wat kan ik hopen voor het heden en voor de toekomst?

Men moet nu, dus Buber, onderscheid maken tusschen tweeërlei soort van menschen: de behuisde mensch, die hier op aarde een veilig tehuis vindt, en de onbehuisde. Beiden hebben slechts die ééne horizon: de dood.

Hij weet niet dat er een derde mensch is door de genade Gods in Christus Jezus, die belijdt gast en vreemdeling te zijn hier op de aarde, maar een beter vaderland zoekt, de stad, die fundamenten heeft en welker kunstenaar en bouwmeester God is. Hebr. 11.

De heiden, Aristoteles, dus Buber, had een tehuis hier op aarde. Een begrensd wereld. Maar — was niet de eerste kreet, die de apostel Paulus ontmoette,

toen hij die rijke Grieksche wereld binnenkwam: lieve heeren, wat moet ik doen om zalig te worden?

De bange kreet van het heidendom, dat alle krachten had ingespannen om den mensch tot God te doen worden, en met wanhoop in het hart dien kamp beëindigde?

Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden, gij en uw huis. Hand. 16: 31.

Een tweede maal zou den mensch dan een veilig tehuis zijn geboden. Dat van Thomas van Aquino, het huwelijk van heidenen en christelijke wijsheid.

Een Roomsche auteur heeft gezegd: St. Thomas verzoende niet Christus met Aristoteles, maar Aristoteles met Christus.

Maar een der groote geleerden van onze dagen, die de wijsheid van Thomas weer willen doen herleven, zij het in nieuwe gedaante, moest toch constateeren, hoe aan het eind der middeleeuwen heel dat machtige gebouw der scholastiek werd tot een cadaver — een „cadavre inanimé” — onder welks doodlijk druk ook het fundament bezweek, waarop zij rustte en zonder hetwelk zij niet kon leven. En deze val der scholastiek deed dan de christenheid zelve als verpletteren onder zijn druk.

Maar ook deze geleerde vergat de redding voor het leven door de Reformatie, den terugkeer tot het Woord van God.

Voor den modernen wijsgeer Buber waren er, reeds in zijn prille jeugd, twee vragen, die hem pijnigden. Wat is toch die oneindige ruimte en die oneindige tijd? Dat zal ieder mensch eigenlijk wel verstaan. Laat ons maar eens denken aan de eindeloosheid van die werkelijke plaats, waar „hun worm niet sterft en het vuur niet uitgebluscht wordt”. Mark 9: 44.

Die oneindigheid bekleemde hem zóó, dat hij als knaap van vijftien jaar bijna tot den zelfmoord kwam.

Deze Joodsche wijsgeer kent nog iets van de Schrift. Want hij wijst naar het woord in den achtsten psalm: wat is de mensch, dat Gij zijner gedenkt?

Ja, dan staat de koninklijke dichter David op het dak van zijn paleis en hij tuurt, evenals dat kind van het oude volk thans, in de oneindigheid rondom hem heen. Maar hij hoort het lied uit den mond der kinderen en dankt: in den mond der kinderkens en der zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest. En dan zegt hij: als ik Uwen hemel aanzie, het werk Uwer handen, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt — wat is de mensch dat Gij zijner gedenkt?

Als Martin Buber verder had gelezen, dan had hij het antwoord vernomen: O Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde.

Maar hij ging naar Kant en die vertelde hem, dat die oneindige ruimte en tijd slechts producten waren van zijn eigen geest, die de voorwaarde hem boden voor het denkend ordenen der zichtbare schijnwereld. Toen werd ik rustig, zegt Buber.

Wonderlijk, want er was toen juist, als heel die oneindigheid een product van des menschen geest zou zijn, ten volle reden om over zich zelf ongerust te worden. Wat te denken van een schepsel met zulke waandenkeelden?

Bovendien, hoe weinig zin had zulk antwoord. Het doet mij denken aan hetgeen ik eens beluisterde op een bootreisje op een mooien zomerdag over Friesland's mooie meren.

Mijn reisgezelschap waren een Joodsche heer en zijn vierjarig zoontje. Ge kunt u voorstellen hoe levendig er werd gevraagd naar al de wonderen, die het kind aan zich zag voorbijgaan, en hoe even levendig door vader werd geantwoord. Wij kwamen langs een zuivelfabriek en op een terrein daarnaast lag een groote hoop steenkool.

Wat is dat zwarte goed, vader, vroeg de jongen? Dat zijn kolen mijn jongen. En wat doen zij daarmee? De vader zei: daar maken zij boter van mijn zoon. Toen stond het vragen een oogenblik stil van louter verbazing.

Bracht Kant zijn leerling veel verder?

Maar goed, de mensch der middeleeuwen had dus, volgens Buber, een veilig tehuis, een begrensd wereld. Doch toen kwam Kopernicus.

Merkwaardig is het spel der ongeloofvige wijsgeeren met die zoogenaamde Kopernicaanse „wendingen”. De mensch der middeleeuwen dacht, naar Ptolemeüs' wijsheid, dat de aarde het middelpunt was van het heelal. En de zon en de sterren wendelden om die aarde.

Maar Kopernicus zei: de zon staat stil, maar de aarde draait om de zon en is maar een nietig stipje in het heelal. Ja, deze wijze zou zelfs die aarde in dat oneindige heelal hebben geslingerd.

Toen zou dan de rust zijn verdwenen.

Het is vreemd, want de aarde en de zon stoorden zich stellig aan Kopernicus niet het minst. Den volgenden morgen deed God de Heere Zijn zon weer opgaan over boozen en goeden, en de wijsgeer zei het stellig zelf: de zon is weer opgegaan. En zij bescheen den armen mensch, die, als hij voor eigen rekening stond, zich even ellendig gevoelde als gisteren en eergisteren. Tot op de bange vraag, die toen gelukkig weer uit het hart des menschen oprees: wat moet ik doen om zalig te worden, het vaste en zekere antwoord in de prediking der Reformatie weer werd gegeven.

De vraag bleef: wat is de mensch?

Augustinus, dus Buber, had eens die klemmende vraag als nieuw gesteld en hij ondervroeg, zooals hij het in zijn „Confessiones” zelve vermeldt, de zon en de maan en de sterren. Maar zijn vraag was: wie heeft

dat alles geschapen? En rust vond hij alleen in het Woord Gods. Rust, toen hij door het geloof in den Christus rust vond in God.

En als Buber even gewezen heeft op den waan van de mannen der Renaissance, die alleen oog hadden voor de grootheid van den mensch, die alle vragen zou oplossen, komt hij tot Pascal, Ja, die vroeg weer. En dan worden de bekende woorden van Pascal aangehaald: „de mensch is een riet, het zwakste wezen der natuur.”

Maar hij is een denkend riet. Het gansche heelal behoeft zich niet te wapenen, om hem te verpletteren; een damp, een druppel water zijn voldoende, om hem te doen sterven. Maar al verpletterde het heelal hem, de mensch zou toch edeler zijn dan wat hem doodt, omdat hij weet dat hij sterft en welk voordeel het heelal op hem heeft: het heelal weet daarvan niets.”

Het oneindige verschrikte Pascal, als het zulks Augustinus had gedaan. Maar hij leerde van Augustinus ook den weg kennen, die hem naar het antwoord en het heil in Christus wees. En daarvan spreekt Buber weer niet.

Wij worden dan naar de nieuwere wijsbegeerte geleid, naar Spinoza. Ik verwonder er mij altijd weer over, hoe een kind der Reformatie als Prof. Pos, toen hij het Woord Gods verliet, bij dien wijze eenig heil kon vinden. Maar wij weten ook weer hoe de mensch alleen maar door genade leeft en daardoor het antwoord mag grijpen op de hem pijnigende vragen. Spinoza doet ons toch altijd weer denken aan dat „ijs der eenzaamheid”, waarvan ook Buber spreekt. Het diepste der heil van Dante.

Bood Hegel den mensch het veilig tehuis, de stad, die fundamenten heeft? Hij bouwde een trotsch paleis. Doorwandelen al de kamers, zegt Buber, het is alles zekerheid. Maar — hij geeft toe: het huis is onbewoonbaar. Echter — toch moesten miljoenen in dat huis, in dien vreeselijken absoluten staat, waarin naar Hegel zei, God zich in den mensch eerst bewust wordt, den staat van Hitler en nu in dien van Stalin, wonen. En heel de wereld daarbuiten beeft. De wijsheid van Hegel. Treffend zegt de Utrechtsche wijsgeer Ovink in zijn werk over de Sophisten dat Hegel ten slotte komt tot het verrassende resultaat, dat de geschiedenis, die hij dan heelemaal doorziet, precies zoo moest verlopen als zij verlopen is.

Dat was de idealist Hegel. Zooals de empirist, Buckle, na een groot werk te hebben voltooid, de machtige conclusie trok, dat de mensch verstandiger werd, naarmate hij verstandiger werd.

Het zijn wel kinderachtige conclusies, naar ieder gewoon denkend mensch zal toegeven.

Maar het huis van Marx, waarin de enkele mensch wordt opgeslokt door de massa, die dan met brood en spelen, van hoogerhand geboden, tevreden moet zijn en niet meer denken of spreken mag dan naardat hem door een ontzettende tyrannie wordt voorgedikt — wij zien het toch vandaag? — is dat bewoonbaar? Houdt daar het vragen stil?

Inderdaad, omdat den armen mensch het slot op den mond wordt gelegd. Buber gaat voort en komt tot Nietzsche, die, naar hij zegt, het vragen werkelijk verder bracht, al was 't antwoord niet bijzonder fraai.

Beerlink wijst in zijn „Crisis van de mensch” op Nietzsche's woord: de mensch, wat is hij? Wel „hij is tusschen twee nietsen ingesloten, een vraagteken”. En Buber noemt zijn uitspraak: de mensch is een onvolgroeid dier. Eigenlijk heeft hij als dier geen zin, want waartoe is hij er? Alleen dit verheft hem boven het dier: hij kan wat worden.

Als hij maar afstand doet van dat lastige geweten en weer leeft bij zijn instinct, en de macht kan zoeken. De macht van den Uebermensch. En wat dit beteekent hebben de joden ondervonden, toen zij de concentratiekampen en de gaskamers moesten binnentreden.

Buber woont thans in Palestina en hij is aan dat lot ontkomen.

Maar hij kon nu toch weten wat Hegel en Nietzsche voor de arme menschheid hebben beteekend; deze wijzen, die Hitler en Mussolini en Stalin hebben gevormd.

En nu komen wij dan tot de nieuwste wijsheid, die van Kierkegaard en Heidegger en — Barth. Maar daarover in een volgenden brief.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen MARNIX.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Medan, 18 Januari 1948.

„Enigen tijd geleden werd mijn aandacht getrokken door een berichtje in het hier verschijnende Medan-bulletin waarin vermeld werd dat de Koningberger in Holland was gearriveerd voor een verblijf dat o.a. ten doel had legerpredikanten voor Indië te werven.

Dit kon ik niet anders dan van harte toejuichen. Wat echter niet mijn volle instemming had, was, dat volgens dit berichtje de K. voorts te kennen had gegeven dat, zij het dat de Krijgsraad het druk had met de behandeling van gevallen van oneerlijkheid, de geruchten omtrent het lage peil der moraal van de Ned. militairen in Indië, overreden konden worden genoemd.

Het is mogelijk dat Sumatra's Oostkust in dit opzicht een uitzondering vormt, al had dit dan wel vermeld mogen worden; misschien ook wordt met deze uitlating bedoeld,

leen in het
oof in den

waan van
had den
vragen
vroeg weer.
Pascal aan-
kste wezen

healal
erpletteren;
de, om hem
healal hem,
doodt, om-
het heaal
ls".

het zulks
van Augus-
et antwoord
an spreekt

geerte ge-
altijd weer
f. Pos, toen
nig heil kon
ensch alleen
twoord mag
oza doet ons
zaamheid",
der hel van

is, de stad,

otsch paleis.

het is alles

s onbewoon-

in dat huis,

naar Hegel

wordt, den

wonen. En

wijsheid van

geer Ovink

ten slotte

geschiedenis,

moest ver-

de empirist,

voltooid, de

verstandiger

naar ieder

kele mensch

net brood en

en moet zijn

van naardat

voorgezegd

bewoonbaar?

het slot op

ort en komt

gen werkelijk

zonder fraal.

mensch" op

Wij? Wel "hij

draagteken".

ch is een on-
der geen zin,
ft hem boven

stige geweten

t kan zoeken.

dit beteekent

concentratie-

ntreden.

ij is aan dat

en Nietzsche

ekend; deze

n hebben ge-

wijsheid, die

Barth. Maar

toegenegen

MARNIX.

1 Januari 1948.

getrokken door

Medan-bulletin

per in Holland

ten doel had

bejuichen. Wat

is, dat volgens

gegeven dat, zij

ehandeling van

strent het lage

in Indië, over-

in dit opzicht

vermeld mogen

dat het Ned. leger in Indië t.o.v. dat van andere landen in moreel opzicht nog een goed figuur slaat, al trek ik dit zelfs nog in twijfel.

Hoe het ook zij, het lijkt mij het voeren van een struissvogelpolitiek om een bezoeker, zoals b.v. den Min.-President Dr. Beel bij zijn bezoek aan het Mil. Hospitaal te Medan in letterlijken zin, zaal B te doen voorbijlopen, waar in hoofdzaak patiënten met venerische ziekten lagen, en zonder meer aan deze kwestie voorbij te gaan.

Met dit voorbeeld heb ik tevens de kern van het vraagstuk aangeroerd. Dat, hoewel er in ruime mate voorbehoedsmiddelen worden verstrekt, het aantal gevallen van geslachtsziekten hier en daar ontastellende vormen aanneemt, stemt toch wel tot nadenken. Zo heeft b.v. een onderdeel (bestaande uit ± 200 man) dat momenteel door N. Sumatra verspreid ligt en vóór de acties in het afgevoeren jaar in moreel opzicht geen slechte reputatie had, gedurende het laatste half jaar onder zijn manschappen ± 50 slachtoffers van venerische ziekten geteld. Weliswaar zijn deze patiënten inmiddels, dank zij de medische zorg, voor het meerendeel genezen, maar overigens duidt dit cijfer, dat tenslotte maar een deel uitmaakt van het aantal, dat, met behulp van de toegepaste voorbehoedsmiddelen, zonder lichamelijke gevolgen de bordeelen te Medan, Siantar en elders bezoekt, niet op een al te hooge moraal.

Bij het zien van dit alles rijst bij mij de vraag of dit nu werkelijk, evenals het leger op zichzelf, een noodzakelijk kwaad is, dat daaraan onafscheidelijk verbonden is. Ligt dit niet voor een groot deel aan de legerleiding? Immers, kan men over 't algemeen gesproken, van een soldaat een hooge moraal verwachten als zijn meeder, die, volgens het reglement betr. de krijgstuut, in goed gedrag het voorbeeld moet geven, zich niet alleen herhaaldelijk aan sterke drank te buiten gaat, maar ook in zedelijk opzicht, al is hij dan meestal niet op de bordeelen aangekomen, zich misdraagt?

Een andere oorzaak, die hopelijk door het streven van de Koningsbergen zal afnemen, is ongetwijfeld het schrijnend tekort aan veldpredikers.

Indien men het bestrijden van venerische ziekten aan sommige militaire artsen zou overlaten, zouden wij misschien in moreel opzicht van kwaad tot erger vervallen, van de voorbehoedsmiddelen tot het onder medische controle staande bordeel.

Laat dit dan ook voor het Nederlandsche volk, en niet in het minst voor de kerk, een aansporing zijn om alle pogingen in het werk te stellen de militairen in Indië af te houden, niet alleen van bovengenoemde, maar ook van andere weinig veredelende gelegenheden zoals dansingen en bioscopen die hier overigens tot dusver de voornaamste ontspanningsmiddelen vormen.

En tenslotte, laat men de militairen vooral in het gebied niet vergeten!

U bij voorbaat beleefd dankend,

Hoogachtend

J. M. DE JONG, Sid. 1e kl.,

9e afd. Veldartillerie K.L., Medan.

Van Goeden Vrijdag en Paschen.

Het weekblad „In de Waagschaal" (barthiaansche redactie) bevat een artikel van ds K. H. Kroon over de lijdensprediking. Merkwaardig ouderwetsch is deze passage uit het begin:

Een der eerste gedachten nu, die in dit verband plegen op te komen, is deze: de lijdensprediking is alleen maar goed, wanneer zij de volle nadruk laat vallen op de justitie, de rechtvaardiging van de zondaar. De „verzoening door het bloed van Golgotha", zo zegt men dan, is het beslissende in de lijdensprek. En inderdaad, wie zal ontkennen, dat het er op aankomt, het geheel enige van Christus' lijdensprek en sterven te prediken? Wie zal willen loochenen, dat elke lijdensprek, die niet de volledige en alleen-geldige plaatsbepaling van de lijdende Christus verkondigt, onbepaald is en armelijk? De tijd is voorbij — of behoort althans voorbij te zijn — dat wij, uit schrik voor een verkeerd voorgedragen of verkeerd begrepen „bloed-theologie" meenden te moeten afschudden naar de prediking van Christus' verheven marteldood of naar een diepe dankbaarheid, — gevoelens wekkende schildering van Zijn geduld in tegenspoed en spot, ons ten voorbeeld gegeven. Integendeel, wij hebben juist in deze tijd radicaal de gekruisigde Christus te verkondigen als de geheel enige troost in leven en sterven. De vraag is echter, of de wijze, waarop wij het justificatorische, het rechtvaardigende en verzoenende karakter van Zijn lijdensprek en sterven accentueeren, niet met zich meebrengt, dat wij, onnadankend, zowel van de wezenlijke inhoud van het lijdens-evangelie als van de wezenlijke nood van de huidige mens voorbij preken. Wij moeten immers bedenken, dat in de eerste plaats alle formuleringen omtrent Christus' lijdensprek, die een geheim trachten te benaderen. Dat geldt ook van het juridische beeld van de „schuldbetaling". Het drukt de zaak, waarover het gaat, allerminst volledig uit!

Het zakelijk misleidende van deze passage ligt in het slot. Alle formuleringen zijn „SLECHTS" beelden, en ze blijven staan bij „TRACHTEN" nog maar in het „BENADEREN". Schrijver zegt: het „beeld" drukt de zaak niet VOLLEDIG uit. Daar zijn we 't over eens. Maar niet-volledige uitdrukking is wat anders dan alleen-maar-beelden de uitdrukking. De waarheid is niet volledig gezegd, maar is ze toch gezegd? Daarover loopt het in deze kwestie betreffende de waarde van bijbelsch leerproza. Trouwens: als de bijbel spreekt over schuldbetaling, dan is dat niet „juridisch", „Forensisch" klinkt al dadelijk anders.

De schrijver komt vervolgens tot den modernen

mensch met zijn „levens-gevoel" (existentieel filosofie). Hij merkt op:

Het huidige levensgevoel der meeste mensen heeft n.l. in eerste instantie veel meer van doen met de machten van lijdensprek en dood, dan met die van zonde en schuld. Het angstwekkende en brutale van dit zich stuk levende menschenbestaan, het ondoorzichtige en eenzame van onze in dit ten dode gedoemde bestaan geworpen existentie, zit de menschen veel meer aan de hals dan hun overtredingen en de straf daarop. Beter gezegd: ze kunnen onmogelijk het eigenlijke verband zien tussen beide — al willen ze het — omdat er inderdaad van het eerste naar het tweede geen behoorlijke denkweg leidt. En daarom staan ze veelal weerloos en innerlijk uitermate ondermijnd, in een soort van levens- en doodsmachten, waarin van een rechtvaardige God niets meer te bespeuren valt. Ze begrijpen allerminst, dat het besef van zonde en schuld juist een menselijke bevrijding inhoudt van alle bloot natuurlijk existieren, omdat hun dit besef niet meer uitsluitend als een bijbels besef bekend is, doch veeleer als een natuurlijk minderwaardigheidsgevoel van het alderder creatuur. Ze kunnen veelal met geen mogelijkheid meer verstaan, dat besef als zonde, straf, schuld, verzoening, rechtvaardiging, heiliging, voor zover ze legitiem bijbels zijn, bevrijdende gevolgen zijn van de kennis van Christus' plaatsbepaling lijdensprek, en juist geen voorwaarde daartoe? Hoe vaak wordt hun immers nog gepredikt, dat ze (vóórdat ze Christus kunnen kennen) „arme zondaren" moeten worden „in zichzelf"?

„Ze kunnen" het verband niet zien, zegt ds Kroon. Want er leidt geen behoorlijke denkweg van het een naar het ander. Maar is er ook een behoorlijke openbaringsweg gegeven om het denken te bevelen? Daarover loopt de kwestie. De schrijver zegt: ze kunnen niet. De Dordtsche Leerregele: ze willen niet. Want die gelooven wel aan dien openbaringsweg.

En dit onderscheid in al of niet gelooven aan den openbaringsweg wrekt zich. Deze schrijver denkt van de ellende te gering (niet willen wijkt voor niet-kunnen) en dus van de verlossing ook. Hij ziet al bevrijding in „b e s e f f e n". Wij zien deze pas in geloofs-kennis, die wat anders is dan een bundel besefpen. Met de laatste woorden van 't citaat zijn we het eens, maar op geheel andere gronden.

Nu de toepassing:

Veel meer dan tot dusver zullen wij de moed hebben, welbewust onze confessionele zuiverheden ten achter te stellen bij de bijbelsche zuiverheid. Want bijbelsche zuiverheid elst van ons in deze tijd, allereerst de nadruk te leggen op Christus' lijdensprek als verzoenende openbaring van de rechtvaardigheid Gods tegenover de onrechtvaardige, stomme en gruwelijke levens- en doodsmachten. Wij zullen weer allereerst het lijdens-evangelie moeten prediken als bevrijding uit de heidenen besefpen, die door de kosmos, de existentie als zodanig, gewekt worden, meer dan dat wij bezig blijven met de bevrijding van de „vloek der wet" te prediken. Beter gezegd: wij zullen over het laatste genoemde alleen mogen spreken nadat het eerste volle nadruk heeft ontvangen en er mee in verband is gebracht, Christus als de geheel enige en volstrekte drager van ons lijdensprek en onze dood, meer dan van onze schuld en onze zonde, is (hoe vreemd het misschien ook klinken moge) de allereerste en voornaamste gestalte waarin Hij in deze tijd in de prediking Zijner gemeente naar voren moet treden en naar onze overtuiging wil treden.

Voor ons „besef" moet confessionele zuiverheid de bijbelsche zijn, verkregen door genade. En Christus' lijdensprek is voor bijbelsche-confessionele zuiverheid geen verzoenende openbaring van iets. OPENBARING VERZOENT NIET, ondanks Karl Barth's met woorden spelende bewering van het tegendeel.

Want deze opvatting is een terugstooten van christenmenschen in een heidenen sch verzoeningsbesef. Ook de heidenen konden vertellen, dat God „verzoent" door over den afstamers-brug te komen enkel reeds door te spreken. Maar christenen leerden, dat Hij pas verzoent, als Hij over de schuld in liefde en rechtmatig zwijgt. Gods spreken is nog geen verzoening; deze is 't inslaan van den rechtsweg die Hem tot het vreedzaam spreken machtigt uit zijn eigen vastgestelde bevoegdheid of exousia. K. S.

Isolément.

Er is een merkwaardig-fel, d.w.z. onbeheerscht en tot verantwoording machteloos synodocratisch orgaan, Zeeuwse Kb. Daarin schrijft ds C Stam (na eerst vermeld te hebben een amsterdamsche vergadering die protest inbracht tegen de communistische staatsgreep in Tsjecho Slowakije):

Hetzelfde nr. van „Trouw", van 6 Maart j.l., bracht ook het verslag van de rede van Prof. Dr K. Schilder, gehouden op het congres van de Unie van Geref. Studenten aan Openb. Universiteiten. Bekend onder de naam: S. S. R. Prof. Schilder heeft zijn academisch gehoor vooral teruggeleid naar de leerregels van Dordt, het opgedrongen isolement aangewezen, hierom noodzakelijk, dat de onwedergeborene alle licht haat.

Begrijpen we het korte verslag van zijn rede goed, dan heeft deze geleerde spreker feitelijk critiek geoeft op het streven sedert de Reformatie, om in de onderbouw van de wetenschap zoveel mogelijk elkaar te vinden, terwijl men in de bovenbouw uiteenging. Daartegenover stelde hij, dat Dordt elst, ook isolement in de onderbouw. Wanneer Prof. Schilder dat gezegd heeft, om b.v. de noodzaak ook van het Chr. Middelbaar onderwijs aan te tonen, zijn we dat geheel met hem eens. Liever had ik het dan meer duidelijk en concreet gelezen. Mocht hij bedoeld hebben, dat op geen gebied enige samengang mogelijk is, dan zal dit.

juist voor het gehoor van S. S. R., toch wel een merkwaardige indruk hebben gemaakt. Want zij zoeken, juist voor de bovenbouw, leiding, wat nog meer is dan samenwerking, bij Hoogleraren die in overgrote meerderheid totaal andere levensovertuiging zijn toegedaan. Een leiding, die zij wel moeten aannemen, zullen zij ooit als ingenieur, arts, enz. in de maatschappij worden geplaatst.

Men kan de vraag opwerpen, of dan in alle ernstig bedoelde wetenschap, buiten onze kring, geen waarde-elementen, zelfs waarheids-elementen, worden gevonden. M.a.w., hier is het vraagstuk van de Gemene Gratie ten volle in geding. Uitgaande van de gedachte van Prof. Schilder, zou men het samenspreken op bovengenoemde vergadering in Amsterdam, kunnen, misschien zelfs, moeten veroordelen. En, waar het einde is van zijn consequentie, valt nog niet te zeggen. Misschien wel de grote terugtocht uit het hele leven, naar een kring van gelijkenkenden. Die dan mogelijk tot de, voor haar, gelukkige gedachte komt, dat bij haar, en bij haar alleen, waarheidsmonopolie en waarde-element, beide voorhanden is.

Dat hier eenzelfde gevaar voor hoogmoed dreigt, als Prof. Schilder bij het aannemen van de „fides generalis" (algemeen geloof) ziet, valt toch niet moeilijk om te constateren. En dat hier een ernstige miskenning kan zijn van serieuze worsteling in het leven om de waarheid, is eveneens waar. We moeten oppassen, om niet met een strak schema het hele leven te willen binden. Dit zal in de ernstige tijden, die Prof. Schilder ziet naderen, weinig oplossing brengen, maar wel voortdurend groter wordende verwijdering geven. Het Christendom mag toch zeker de eindtijd niet forceren, door zelf de positie in te nemen, waarin de wereld haar eindelijk zal brengen.

Afgaande op de indruk, welke beide verslagen geven, dunkt ons „de greep" in Amsterdam zeker meer profetisch dan op de laatste dag van het congres van S. S. R.

Schrijver heeft dus niet meer dan 'n „indruk", maar vindt hem toch der publicatie waard.

Maar als hij twijfelt aan het profetisch karakter eener rede (en dit lever daar zoekt, waar dr Okma van de V. U. een hoogleraar der Stedelijke Universiteit van Amsterdam „aanvult" (!!!)), waarom denkt hij bij een niet-authentiek verslagje van een gesproken rede niet aan wat van de hand van den spreker gedrukt staat? Al jaren lang? En nog pas herdrukt?

Had hij daarin gelezen, en kende hij zelf de Dordtsche Leerregele goed, dan zou hij niet schrijven, dat Dordt (ook) in den onderbouw isolement EISCHT. Integendeel: God verbiedt dat. Hij gebiedt iedereen, al de door Hem ontstoken lichten te eerbiedigen, en er dankbaar gebruik van te maken. Maar Dordt constateert, dat de onwedergeborene mensch dat niet wil. Hij haat het Evangelische licht, haat het licht der wet, haat het licht der natuur. Hij bezoedelt dat, houdt het ten onder en isoleert dus ZICH van de gehoorzamen. Net zoals ds Stam ZICH isoleerde van de gehoorzamen in de vrijmaking. Net zoals de synodocratische gemeenschap zich isoleerde van ons (want het is natuurlijk dwaasheid, het zich-al-of-niet-geisoleerd hebben te laten afhangen van het percentage).

En wat te zeggen van dat geoeer over onder- en bovenbouw, over middelbaar en hooger onderwijs? Denkt schrijver heusch dat het „natuurlijk licht" alleen te maken heeft met den onderbouw, of 't „lager" onderwijs?

Waar haalt iemand die niet eens de Dordtsche Leerregele inzake dat natuurlijk licht dadelijk herkent in zoo'n verslagje, den moed vandaan, te spreken van een „strak schema"? De belijdenis laten spreken, en belijden — is dat een strak schema?

Ik heb rare aanvallers, zoo af en toe. Dat is niet erg.

Maar de V.U. heeft rare helpers. Dat is wel erg. Deze heeren lezen niet meer de belijdenis in en voor en tegenover de V. U. En als ik het dan doe voor S. S. R. dan kijken ze nog beteuterd ook. Zulke stukjes zijn meer ontdekkend, dan een reeks verschuivingen in de personalia. K. S.

Wij zeiden te veel....

Onze lezers herinneren zich dat ik onlangs prof. Veenhof's artikelen over de „bezwaarden in en onder de synodocratie" qualificeerde als handelend over „memfomai-zeggers in en onder de synodocratie" („memfomai" = het gaat niet goed).

Tot mijn spijt heb ik me toen niet juist uitgedrukt.

Ik had niet mogen spreken van „memfomai-zeggers". Hoogstens van „memfomai-mompelaars".

Maar zeggen, wel, wel, dat is zooveel gewaagd..... Men weet ginds van zwijgen.

Let maar eens op, hoe men zich gedraagt tegenover het boek van ds Feenstra. Mag het tot de schare doordringen dat hij niet in overeenstemming is met 1944-1946? Dat hij zou moeten geschorst worden door die zelfde classis, die 'n candidaat wegstuurde?

Waar denkt U over? De massa wakker maken? Recht doen? Houd op. Hoor wat ds Vellenga over Feenstra's boek schrijft in Geref. Kbl. Dr. en Ov.:

Het boek van ds Feenstra van Scheveningen heeft een uitstekende naam onder ons. Het is in menige boekenkast te vinden en op de jeugdverenigingen is het bij de behandeling van de geloofsbelijdenis wel de bron. Het kan niemand verbazen, dat er nu dan ook een nieuwe druk nodig was. En het stemt tot dankbaarheid, dat de firma Kok deze heruitgave op zich genomen heeft en op zo keurige wijze verwerkelijkt.